

KHÔNG GIAN ĐÔ THỊ TRONG TIỂU THUYẾT CỦA VƯƠNG AN ÚC

ĐÀO VĂN LƯU*
PHAN HUY HOÀNG**

Tóm tắt: Vương An Úc là một trong những nhà văn Trung Quốc sinh ra trong thế kỷ trước đạt được thành công trong sự nghiệp viết văn. Tiểu thuyết của bà gắn liền với dòng tự sự đời thường trong các đô thị Trung Quốc, gián lược sự kiện đời sống, chỉ quy về những chi tiết nhỏ nhặt nhằm bộc lộ thế giới nội tâm của nhân vật. Bà dụng tâm khắc họa bầu không khí lịch sử bằng thái độ của các nhân vật và coi đó là lời phủ nhận mạnh mẽ đối với giai đoạn lịch sử. Lối văn chương miêu tả liên tưởng, dịch chuyển nhanh chóng, đan xen tạo nên một không gian nghệ thuật nhiều chiều, là sự kết hợp giữa tinh chất phóng khoáng với năng lực thẩm mỹ của lối viết hiện đại, nhằm dựng lên bức tranh muôn màu về đô thị của Trung Quốc.

Từ khóa: Vương An Úc, không gian đô thị, văn học Trung Quốc

Mở đầu

Vương An Úc sinh ngày 6-3-1954, trong một gia đình trí thức ở Thượng Hải. Trong những năm cuối thập niên 80 của thế kỷ 20, sau khi ba bộ tiểu thuyết *Tình yêu thành phố nhỏ*, *Tình yêu núi hoang* và *Tình yêu thung lũng Cẩm Tú* ra mắt độc giả, bà đã xác định vị trí của mình trong giới văn học đương đại Trung Quốc. Hiện nay, bà là Phó Chủ tịch Hiệp hội Nhà văn Trung Quốc, Chủ tịch Hội Nhà văn thành phố Thượng Hải.

Sáng tác văn học đã mang lại nhiều thành tựu cho Vương An Úc, tác phẩm của bà cũng được dịch sang nhiều thứ tiếng. Đến nay, nhà văn Vương An Úc đã sáng tác và đăng các tác phẩm với dung lượng hơn 4 triệu chữ, là một trong

những tác giả sáng tác nhiều nhất ở Trung Quốc. Các tác phẩm của bà gồm có tiểu thuyết *Tốt nghiệp khóa 69*, *Hoàng Hà xưa*, *Ba mươi sáu chương nước chảy*, *Mi-ni*, *Trường hận ca*, *Phủ Bình* và nhiều truyện ngắn, truyện vừa. *Trường hận ca* từ năm 1996-2000 đã được in và phát hành 8 lần với số lượng mỗi lần từ 50.000 đến 100.000 bản.

Vương An Úc sáng tác nhiều nhân vật phụ nữ thuộc tầng lớp thấp của xã hội. Để thực hiện lý tưởng, theo đuổi tình yêu, những phụ nữ này luôn kiên định đi về phía trước như con thiều thân lao vào lửa. Bà tự xem mình là một người yếu đuối, luôn sống trong hư cấu. Cho nên, dưới

* ThS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

** TS. Đại học Công nghiệp Hà Nội

ngòi bút của bà, các nhân vật nữ chính rất dũng cảm, mạnh dạn, thực tế, cần cù siêng năng luôn khiến người ta khâm phục. Suy nghĩ, hưởng thụ và lao động là ba từ nhà văn Vương An Úc dùng để hình dung trạng thái của mình. Bà nói, sáng tác văn học là chủ đề trong cuộc sống của bà. “Tôi cho rằng tôi rất may mắn đã chọn viết văn, thậm chí tôi có thể nói tôi có năng khiếu về sáng tác văn học. Viết văn là một con đường rất thích hợp với tôi, viết văn giúp tôi có được dũng khí mà trong cuộc sống hiện thực tôi không thể có được. Tôi rất thích viết, khi sáng tác văn học tôi cảm thấy dòng chảy ào ạt tuôn trào, thực hiện được mục tiêu tôi mong ước, tôi cảm thấy rất thoải mái” (Tbanhbt, 2014).

1. Bức tranh màu xám về đô thị Trung Quốc

Nhắc đến Thượng Hải cũ, người ta luôn nghĩ tới hình ảnh mùa hát mừng cảnh thanh bình, phồn vinh, cảm giác phù sinh như mộng. Ở Thượng Hải mới, hình ảnh phồn vinh này vẫn tiếp diễn, câu chuyện vẫn tiếp tục xảy ra. Nhưng, hiện nay, nhân vật chính trong câu chuyện Thượng hải đã chuyển biến từ các nhà mạo hiểm, quý tộc thành người dân thành phố bình thường. Quan tâm cuộc sống của nhân vật nhỏ bé, phản ánh câu chuyện buồn vui tan hợp của họ một cách chân thực và tế nhị là đặc điểm của văn học Thượng Hải. Nhiều nhà văn hiện đại Trung Quốc như Lỗ Tấn, Mao Thuần, Ba Kim... đều thông qua những tác phẩm

như vậy để thể hiện Thượng Hải, phản ánh thời đại. Trong thời kỳ đương đại, nhà văn nữ Vương An Úc với cảm xúc tinh tế, độc đáo của phụ nữ, kể tiếp câu chuyện Thượng Hải và xây dựng nên các nhân vật đặc sắc Thượng Hải.

Tiểu thuyết *Trường hận ca* (xuất bản lần đầu năm 1996, được nhà xuất bản ở Việt Nam năm 2006), đã được trao Giải thưởng Văn học Mao Thuần lần thứ 5. Ban giám khảo của Giải thưởng này đánh giá như sau: “Tiểu thuyết *Trường hận ca* của Vương An Úc không chỉ miêu tả một thành phố, mà là kể chuyện của thành phố từ tầm nhìn khác hẳn với góc độ nghiên cứu lịch sử hoặc kinh nghiệm cá nhân. Tiểu thuyết như vậy rất hiếm thấy trong giới tiểu thuyết thế giới, có thể nói nó là một bộ sử thi” (CRI, 2010).

Trường hận ca có thể xem là kiệt tác của Vương An Úc, được viết bởi một thứ ngôn ngữ đậm đặc và đa nghĩa. Tiểu thuyết lấy bối cảnh thời gian thành phố Thượng Hải từ những năm 40 đến cuối thập kỉ 80. Cuốn tiểu thuyết đã mô tả nhịp sống của “một Thượng Hải huyền bí, trải dài trong chằng chịt những ngõ phố, trong xi xào của những đồn đại, trong cả những khuê phòng nơi các thiếu nữ phải kiên nhẫn sống... Mất hút trong cái đô thành vĩ đại ấy là một phụ nữ và số phận của cô: Vương Kỳ Dao, nữ hoàng sắc đẹp của một Thượng Hải rực sáng trong những năm phóng túng cuối cùng trước 1949, với một mối tình bi ẩn với một ông tướng; và rồi nàng phải trốn

chạy vào cái “lỗ nè của thế giới” khi bóng đêm của Cách mạng Văn hóa đổ ập xuống đô thành hoa lệ” (Nhã Nam, 2000).

“...Cốt truyện của *Trường hận ca* rất đơn giản, một cô gái Thượng Hải được sống trong lầu son nhung lụa, bỗng chốc thời cuộc thay đổi, có quan hệ với một thanh niên, về sau bị giết, chết một cách oan khuất. Chuyện rất đơn giản, nghe như một mẩu tin trên mặt báo. Nhưng kể lại câu chuyện, tôi đã đặt nó trong một bối cảnh, cho nên tôi đã viết về ngõ nhỏ, về đàn bò câu, tất cả những cái đó đều nằm ngoài cốt truyện. Chỉ có bối cảnh ấy câu chuyện mới có giọng điệu riêng” (Đoàn Thị Cảnh, 2008).

Thượng Hải được nhà văn Vương An Úc dùng bat ư “sành điệu”, “bào thủ” và “thô thiển” để hình dung. Sự nhìn nhận này khác hẳn với ấn tượng của người bình thường với Thượng Hải. “Sành điệu” là hình ảnh thời thượng, “bào thủ” là chi Thượng Hải vẫn mang theo dấu ấn truyền thống sau khi từ thôn làng phát triển thành đô thị. Còn về “thô thiển”, nhà văn giải thích rằng: “Tôi cho rằng, nội tâm của Thượng Hải là thô thiển, phong cách này liên quan tới quá trình hình thành của Thượng Hải. Thượng Hải không phải là thành phố được hình thành dần dần, rất bất ngờ khi tư bản nước ngoài ập vào, có chất lưu manh thô lỗ. Trong toàn Trung Quốc không có thành phố nào như Thượng Hải có tầng lớp thị dân như vậy, hơn nữa lại rất chín muồi.

Tôi thích Thượng Hải rất hoa lệ, nhưng nhìn kỹ lại phát hiện thiếu cơ sở” (CRI, 2010).

Một hình ảnh Thượng Hải khác, đời sống khác của một tầng lớp thị dân khác đã được Vương An Úc tái hiện rõ nét trong tiểu thuyết *Phủ Bình* (2005, Nxb Văn nghệ Thượng Hải).

Phủ Bình viết về câu chuyện của cô gái nông thôn từ Dương Châu dần thân vào Thượng Hải trong những năm 1964 - 1965 trước Đại cách mạng Văn hóa. Cô gái Phủ Bình từ nhỏ không cha mẹ, lớn lên nhờ sự dạy dỗ nuôi nấng của người thân. Nhờ đính hôn với Lý Thiên Hoa, được bà nội của Lý Thiên Hoa mời đến Thượng Hải chơi. Sau khi thấy được cuộc sống muôn màu phong phú của thành thị, cô dần dần trưởng thành, chín chắn và đã hủy hôn ước, rồi ở lại Thượng Hải tìm kiếm cuộc sống mới của mình.

Chủ đề về sự trưởng thành, chín chắn của một cô gái trong tiểu thuyết của Vương An Úc không hề mới, thậm chí có thể nói là một chủ đề quen thuộc. *Phủ Bình* tiếp tục chủ đề này, hơn nữa Vương An Úc rất giỏi trong việc liên kết những vụn vặt đời thường với sự trưởng thành thoát xác của nhân vật chính. Trong *Phủ Bình* đã thể hiện lượng lớn chi tiết cuộc sống thường ngày, có thể nói tiểu thuyết này được vun đắp từ cuộc sống thường ngày. Phủ Bình nhờ bà nội cũng như các di Lã Phụng Tiên, A Cúc giúp đỡ mưu sinh. Những con người này đã tạo cho cô cảm thụ trực quan về tính tự cường: Bà

nội trong lao động đã nuôi dưỡng tính cách “không phải là lợi thế, nhưng là rất tự tôn”; Lã Phương Tiên ở nhà chủ cũ đã rèn luyện bản lĩnh của mình “mọi người trong nhà, nếu có việc gì quan trọng, nhất định đều mời Lã Phương Tiên” (王心君, 2012). Những điều này đã tạo nên xung đột rất lớn cho cô, cũng trở thành đối tượng để cô học theo. Thoạt đầu ở nhà chủ, cô là một người khách, hàng ngày chẳng có việc gì đáng làm khiến cô cảm giác không hợp, dần mất đi cá tính. Sau này, được sự giới thiệu của Lã Phương Tiên, cô đến giúp việc một người phụ nữ mới sinh con, bắt đầu công việc bảo mẫu. Những việc giặt giũ tã lót tuy là những việc vụn vặt, nhưng đối với Phú Bình mà nói, “ở Thượng Hải, cô có thể tự kiếm tiền bằng sức lao động của mình, đây là việc rất lớn”. Cũng chính trong lao động, Phú Bình đã dần lớn lên, cô nói với bà nội rằng “số mệnh có là cái gì đâu”. Sau đó, Phú Bình đến Mai Gia Kiều, gặp gỡ các cháu mồ côi nghèo khổ mưu sinh bằng nghề dán túi giấy. Phú Bình hòa nhập với chúng, “ngồi trong căn nhà dột nhìn thấy trời mà dán hộp giấy”. Cuộc sống như vậy khiến Phú Bình cảm thấy “trong lòng rất dỗi yên bình”. Trải qua cuộc sống này, Phú Bình đã tìm lại được chính mình, dần trưởng thành, chín chắn, và hoàn thành lựa chọn của bản thân, và cảm thấy lại. Quá trình trưởng thành này mặc dù rất đổi bình thường, nhưng nó lại tuyệt đối không bình thường, cuộc sống thường nhật bồi dưỡng nhân tính thuần

phác, mà toát ra nội hàm tinh thần “siêu việt” (nông thôn) của những người như Phú Bình. Phú Bình thông qua lao động hàng ngày, bước vào trung tâm thành thị, hình thành một khâu trong chuỗi tính hiện đại.

Phú Bình từ nông thôn vào thành phố, lẫn lộn ở Thượng Hải, nhưng cuối cùng lại rời xa trung tâm, cắm rễ bên ngoài rìa thành phố, sự chuyển dịch khoảng cách không gian của nhân vật chính rất có ý nghĩa.

Mở đầu tiểu thuyết là sự so sánh không gian khác nhau giữa Dương Châu và Thượng Hải: Phú Bình sau khi đến Thượng Hải, là nhận biết các sự vật muôn hình muôn vẻ từ con đường Hoài Hải, như rạp chiếu phim, quần áo trong khung kính bóng nhoáng, những tấm ảnh lớn bày trong hiệu ảnh; cô nghe được những câu chuyện từ bà, các dì, và cảm thấy kiến thức được mở mang... Sự so sánh Dương Châu với Thượng Hải của Phú Bình chính là sự trái ngược rất lớn giữa truyền thống và hiện đại, giữa lạc hậu và văn minh.

Không gian thành phố Thượng Hải trở thành không gian tưởng tượng hiện đại tốt đẹp. Thành phố này đâu đâu cũng có những phù hiệu của văn minh hiện đại, không ngừng chuyển tới Phú Bình những tin hiệu của văn minh, của tinh thần, xung đột với tâm linh nông thôn mộng mị, khiến cho cô không còn muốn trở lại quê nhà, mà muốn nương dựa vào

không gian Thượng Hải. Nhưng liền ngay sau đó, Vương An Úc lại để cho Phú Bình thoát khỏi không gian này, bước vào khu ổ chuột Mai Gia Kiều. Hành tung của Phú Bình mấy lần xuyên qua giữa đại lộ Hoài Hải và Mai Gia Kiều. Ở không gian trước, tuy có cán bộ Nam Hạ “đi làm hay hết giờ đều có xe hơi đưa đón”, còn có chủ nhân của chung cư “đeo chiếc kính gọng vàng”, tất cả đồ đạc “trông rất đẹp”, nhưng Phú Bình chỉ cảm thấy “rất cục cựa là có một tầng ngăn cách với cô... là không hề chân thực”. Ở đây là lo lắng không tìm ra giá trị. Ở trong không gian sau, mọi người cùng dựa vào nhau nhặt nhạnh những thứ rách nát, cùng gắng gượng bươn chải mà sống. Trong tác phẩm, Vương An Úc đã gửi gắm những tình cảm sâu lắng: “Họ chăm chỉ lao động... trong cuộc sống bươn chải vật lộn này”, đã ẩn chứa sự chân thành, lành mạnh, tự tôn”. Con người ở đây “đôi với người ngoài đều có thái độ khiêm tốn kính trọng. Nhưng không có nghĩa là tự ti, mà gồm cả sự tự ái”. Chính nơi đây đã khiến Phú Bình cảm thấy “trong lòng rất yên lành”, tìm được điểm ủng hộ nhân sinh, cuối cùng cô đã đặt chân, cắm rễ ở nơi đây.

Thông qua sự so sánh không gian giữa Dương Châu/Thượng Hải, đại lộ Hoài Hải/Mai Gia Kiều, Vương An Úc đã xây dựng khái niệm thời gian trong không gian. Nhà văn sử dụng phương pháp tự sự trong câu chuyện Phú Bình từ quê Dương

Châu bước vào thành phố Thượng Hải để biểu đạt sự mong mỏi tìm kiếm tình hiện đại của mọi người, và lại sử dụng lời kết cuối cùng Phú Bình rời xa trung tâm Thượng Hải – cảnh tượng đẹp nhất tượng trưng cho tình hiện đại mà hướng tới Mai Gia Kiều, là lặng lẽ loại bỏ những mong mỏi kiếm tìm đó.

2. Thân phận người nông dân trong tiến trình đô thị hóa nông thôn

Năm 2001, tiểu thuyết *Trên trồng củ ấu dưới trồng ngô sen* ra đời. Tiểu thuyết viết về quá trình đô thị hóa nông thôn của Trung Quốc. Câu chuyện xảy ra ở một thị trấn nhỏ mang tên Hóa Xá, xuyên suốt quá trình trưởng thành của một cô gái: Cô gái bé bỏng tên Anh Bảo Bảo/Hạ Tĩnh Đình. Do người cha muốn đến Ôn Châu để buôn bán, cho nên mẹ cô đã gửi cô từ vùng quê Thẩm Lâu đến nhà cô giáo Lý ở thị trấn Hóa Xá. Một năm sau, bố mẹ cô lại đưa cô rời xa thị trấn Hóa Xá, đến thành phố Thiệu Hưng học tập. Thẩm Lâu - Hóa Xá - Thiệu Hưng - Ôn Châu - Hàng Châu, mấy vùng quê, thị trấn thành phố mang tầng cấp hiện đại khác nhau cũng như các khâu khác nhau của tiến trình hiện đại. Khi Anh Bảo Bảo lớn lên, trưởng thành trong các không gian của những thành phố này đã bộc lộ toàn bộ những câu chuyện về đô thị hóa.

Tiểu thuyết sử dụng hình thức triển khai thời gian tuần tự, Anh Bảo Bảo từ Thẩm Lâu đến cuộc sống ở nhà cô giáo Lý, dần dần trở thành một cá thể độc lập

chín chắn, xác định được tính chủ thể của mình.

Một năm ở nhà cô giáo Lý, đối với Anh Bảo Bảo mà nói có lẽ là đầy ắp “đau khổ của lớn lên”. Vết thương đau này một mặt đến từ xung đột với bên ngoài - xung đột với Hòa Sơn Sơn, cô giáo Lý... mặt khác cũng là sự mất mát dần dần của văn hóa nông thôn, khiến trong lòng cô trở nên trống rỗng, mất niềm tin vào cuộc sống. Sự rối bời, đan xen giữa bên trong và bên ngoài này đã khiến cô rơi vào trạng thái lo lắng và khốn khó chưa từng có. Đồng thời, trong quá trình làm bạn với Hòa Sơn Sơn, Lục Quốc Trấn, Tường Nha Nhi, sự giằng xé giữa truyền thống và cái mới này khiến cho tâm trạng Anh Bảo Bảo trở nên cực kỳ mâu thuẫn và phức tạp. Nhưng cũng chính trong sự đau khổ này, Anh Bảo Bảo đã lớn lên. Vương An Úc rất tinh tế miêu tả sự biến đổi từ thể xác đến tính cách của cô.

Vương Đức Uy cho rằng tác phẩm này là “tiểu sử văn minh của thời kỳ tiền thanh xuân” (王心君, 2012), không chỉ là tiểu sử tiền thanh xuân của một cô gái, mà nó cũng toát lên lịch sử văn minh của một thành phố. Từ những năm 90 của thế kỷ trước đến nay, tiến trình đô thị hóa diễn ra ngày càng mạnh mẽ, trở thành một trong những thay đổi sâu sắc nhất đang xảy ra trong xã hội Trung Quốc. Vương An Úc đã nắm bắt rất chắc những điều này. Dưới ngòi bút của bà, Thẩm Lâu (nông thôn) như một bối cảnh nằm

bên ngoài hiện đại. Ở đây không chỉ còn rất nhiều cảnh vật làng quê, ổ gà trong bếp, cối giã gạo, mà còn có rất nhiều giá trị quan và nhân sinh quan truyền thống, thuần phác. Bản thân nhân vật ông nội cũng thấm đẫm rất nhiều văn hóa làng quê. Ông lưu luyến quê nhà, không muốn vào thành phố sống cùng con trai, mà chỉ muốn ở nhà bảm lấy mảnh vườn, căn nhà xưa cũ. Bởi vậy, cái chết của ông mang ý nghĩa tượng trưng - văn minh làng xã đã bị chôn vùi cùng với thân xác của ông.

Nếu như nói Thẩm Lâu (nông thôn) là bối cảnh tiền hiện đại của thành phố, xây dựng nên đa chiều lịch sử của thành phố, thì thị trấn Hòa Xá trong tiểu thuyết đã trở thành trung điểm của “tiền hiện đại” và “hiện đại” và có ý nghĩa tượng trưng: Người ở các vùng quê dừng chân nghỉ uống nước ở đây, rồi lại tiếp tục hướng tới Hàng Châu; Sơn Sơn sống ở đây, lớn lên ở đây cùng dự định đến Hàng Châu để lập nghiệp; Anh Bảo Bảo thì chỉ có thời gian một năm ngắn ngủi quá, rồi cô lại hướng đến một thành phố Thiệu Hưng lớn hơn... Mọi người phát hiện ra “hóa ra ý nghĩa tồn tại của thị trấn này, rốt cục là ở tính chất quá độ của nó”.

Vương An Úc để cho Anh Bảo Bảo – một cô gái chưa từng bị văn đục bởi thời thượng hoặc “văn minh” từ Thẩm Lâu đến Hòa Xá, lại từ thị trấn nhỏ bé mà ra ra vào vào, lúc quay trở về Thẩm Lâu, lúc lại chuyển rời đến thành phố lớn hơn, cuối cùng là đặt chân đến thành phố

Thiệu Hưng lớn hơn nữa. Thời gian tự sự đã được đẩy lui về tuyến hai, sự cùng tồn tại của các không gian khác nhau và sự quan tâm đối với không gian này đã trở thành phương thức biểu đạt khái niệm chủ yếu. Ở mỗi điểm giao kết của mỗi không gian, bà lại cố ý kéo dài, làm nảy sinh những câu chuyện dường như bất tận. Thông qua sự quan sát của Bảo Bảo, bà gửi gắm tình cảm sâu nặng đối với phong cảnh, tình người ở nông thôn, họ thuần phác, thô kệch nhưng vẫn không làm mất đi vẻ đẹp vốn có. Cũng lại thông qua cách nhìn của Bảo Bảo mà bức tranh về phong tục tốt xấu đan xen, cũ mới lẫn lộn ở thị trấn nhỏ được bày ra. Trong sự biến ảo của không gian khác nhau, mọi người có thể cảm nhận rõ ràng không khí “hương tới hiện đại”. Sau khi Bảo Bảo rời đi, Hóa Xá “ở phía sau lưng Bảo Bảo, càng lúc càng xa”, cuối cùng là mất hút. Tính hiện đại lớn lao đang được mở ra đã nuốt chửng lấy thị trấn nhỏ bé này.

Thâm Lâu/dứa bé Anh Bảo Bảo – Hóa Xá/ “đau đớn của trưởng thành – Thiệu Hưng/thiếu nữ Hạ Tĩnh Đình. Vương An Úc thông qua sự chuyển dịch không gian để cho thời gian đi vào trong con người, tiến vào bản thân hình tượng nhân vật. Quá trình Anh Bảo Bảo từ Thâm Lâu đến Thiệu Hưng lớn lên trở thành Hạ Tĩnh Đình, câu chuyện đô thị hóa nông thôn đã được đặt gọn trong bản thân của cô. *Trên trống củ ấu dưới trống ngô sen* thông qua câu chuyện của một cá thể mà nói về quá

trình hiện đại hóa ở Trung Quốc. Đồng thời, nhà văn lại tỏ ra đặc biệt quan tâm chú ý đối với bản thân không gian Thâm Lâu, Hóa Xá, ở cuối tiểu thuyết, bà viết: “Mắt ngắm nhìn nó (Hóa Xá) bị chèn ép chẳng còn hình dạng, nửa vùi nửa lộ. Nó nhỏ tới mức mà khiến người ta buồn ruột”.

Ở một góc cạnh khác, thân phận một con người bị quá trình đô thị hóa “đàn xéo” quăng quật cho tới tã được tái hiện trong tiểu thuyết *Khấp chôn kiều hùng* ra đời vào năm 2005. Tiểu thuyết viết về câu chuyện của một người lái xe taxi từ nông thôn ra thành phố. Câu chuyện được triển khai trên hai tuyến đan xen, một là hiện thực trưởng thành của Hàn Yến Lai trong quá trình đô thị hóa nông thôn; hai là thể hiện cảm giác lo lắng mất đi giá trị trong quá trình chuyển dịch không gian. Tiểu thuyết mở đầu bằng ký ức về cuộc sống nông thôn thời nhỏ của Hàn Yến Lai: “Trong ký ức, anh ta dường như lớn lên trong không gian nhàn rỗi vô hạn... bay nhảy trên ruộng đậu”. Cuộc sống ở nông thôn “trong con mắt của Hàn Yến thực sự là cảnh tượng của không khí công viên... mọi người và lũ trẻ con thật sự ngây thơ”. Nhưng, trong hoàn cảnh như vậy, Hàn Yến Lai, từ đầu chí cuối không thoát ra khỏi tình cách trẻ con, bản thân trở nên “yếu đuối”. Tính cách này “đền từ phương thức sản xuất canh nông lâu đời”, tự do, tùy tiện, nhưng cũng ngây thơ, chất phác.

Ở nông thôn, Hàn Yên Lai không thể lớn lên được, nông thôn bao bọc, bảo vệ anh ta. Như vậy, khi nông thôn bị “văn minh” thành thị hiện đại xâm chiếm, khi “thế giới bên ngoài” càng ngày càng tiến tới gần, anh ta cũng bắt đầu bị dòng nước lũ đó cuốn đi. Đầu tiên là mảnh ruộng đậu nơi Yên Lai sinh trưởng trở thành bãi đất hoang, tiếp đó “ruộng đó người ta không còn trồng cây, mà là nơi vứt rác, hoặc đổ bùn đất thải... Thời gian xán lạn của mặt trời lên rồi lặn, mùa Xuân ra hoa mùa Thu kết quả, đã bị tiếng chuông đồng hồ cơ giới chia cắt”. Tiểu thuyết từ góc độ ẩn tượng tâm lý nhân vật để quan sát và miêu tả mảnh ruộng trồng đậu bởi vì muốn mở mang khu công nghiệp mà bị trưng dụng rồi bỏ không, thể hiện áp lực và bức bách của đô thị hóa nông thôn đối với Hàn Yên Lai, ngụ ý vô cùng sâu sắc. Thúc đẩy công nghiệp hóa, đô thị hóa tạo nên sự thay đổi triệt để của phương thức sản xuất sinh hoạt truyền thống. Sau khi hình thành hình thái xã hội hoàn toàn mới, hệ thống giá trị và quan niệm xã hội truyền thống nhanh chóng bị xóa nhòa, Hàn Yên Lai trưởng thành trong dần vật và rơi vào vực thẳm mê man. Con đường trưởng thành của anh ta cũng dần trở nên gian nan và rui ro vô cùng: Đầu tiên là xin đến làm công nhân một công ty có vốn đầu tư của Nhật, nhưng công việc nhàm chán lặp lại mỗi ngày khiến anh ta trở thành một “con người đơn hướng” trên dây chuyền sản xuất; sau lại làm thuê cho một xí nghiệp hương trắn, nhưng gặp phải ông chủ vô lương tâm, ăn quyết tiền

lương, rồi bỏ trốn; không dễ dàng để trở thành một người lái taxi, nhưng lại chịu sự hà hiếp của bọn “du côn” thành phố, điều này khiến anh ta dần “mất đi sự thật thà”, mất đi chính mình.

Điều đáng nói là, Vương An Úc đã đề cho Hàn Yên Lai trở thành một người lái xe taxi, thể hiện rõ ý đồ khi nhà văn đưa Yên Lai vào không gian đô thị. Trong bài viết *Thân thể, không gian và tình hậu hiện đại*, Ưông Dân An đã viết: “Chi có những con người khác với chất của người thành thị, những con người lưu động đó, không bị những người thành phố phép tắc đồng hóa và nuốt chửng, mới có thể tiếp cận được với bí mật của thành phố” (王心君, 2012). Cái loại người ông ta nói đó chính là người lái taxi, bởi vì tình ngẫu nhiên, lưu động, không biết trước là đặc tính nghề nghiệp của họ. Đặc tính này là điều kiện tất yếu để tiếp xúc với bí mật của thành phố. Cho nên, mỗi ngày Hàn Yên Lai đều có thể quan sát và nhận biết được bí mật của thành phố, mục kích quá trình biến đổi nhỏ nhặt của thành phố, dần dần nắm bắt được sự biến thiên, tốc độ và nhịp độ của thành phố. “Chẳng biết từ lúc nào, Yên Lai đã tiến vào quỹ đạo vận chuyển của thành phố, dường như là giọt máu trong huyết quản”. Tác giả có ý xây dựng Hàn Yên Lai trong mạng lưới quan hệ thời gian và không gian, lịch sử và hiện thực phức tạp, liên kết Yên Lai với nông thôn, thành phố mà anh ta sinh tồn với nhau, hình thành quan hệ cùng tác động của hình thái ý thức. Sự trường

thành của Hàn Yến Lai ngụ ý sự sinh trường từ nông thôn hướng tới thành thị, bản thân anh ta cũng lại chôn vùi vào ào ạt đô thị hóa nông thôn.

3. Kết luận

Tiểu thuyết của Vương An Úc khác xa dòng tự sự đời thường phổ biến của các nữ nhà văn Trung Quốc. Dòng tự sự thường giản lược sự kiện đời sống, chỉ quy về những chi tiết nhỏ nhặt thông thường để bộc lộ thế giới nội tâm nhân vật. Thông qua đó, nhà văn dựng tâm khắc họa bầu không khí lịch sử, cuộc sống của các tầng lớp nhỏ bé trong xã hội đô thị Trung Quốc. Cái nhìn bình thân, tâm trạng ngoài cuộc của các nhân vật chính là lời phủ nhận mạnh mẽ đối với từng giai đoạn lịch sử nhất định.

Lối miêu tả ngấp tràn liên tưởng, dịch chuyển nhanh chóng từ góc độ chủ thể sang khách thể, đan xen thời gian, không gian tạo nên một không gian nghệ thuật đa hướng, nhằm xây dựng một thế giới khác cá biệt, sáng tạo và chủ quan hơn. Văn chương của bà là sự kết hợp giữa tính chất phóng khoáng với năng lực riêng về mặt thẩm mỹ của lối viết hiện đại, nhằm dựng lên bức tranh không gian, thời gian rất khác của đô thị Trung Quốc.

Với nhiều độc giả, tiểu thuyết và nhân vật của Vương An Úc dễ dàng tiếp cận hơn so với các tác gia phương Tây, mới mẻ hơn những nhà văn Trung Quốc hiện thời bởi lối hành ngôn trong sáng, giản dị. Tất cả những điều này là vẽ lên những

câu chuyện về cái bình thường với muôn màu sắc đang diễn ra trong cuộc sống đô thị Trung Quốc “hàm chứa những điều phi lý và buồn thương đến mức nghẹt thở” (Khánh Phương, 2018).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Khâu Hoa Đông, 2002, *Tình đô thị trong văn học Trung Quốc*, báo Hàng không Trung Quốc, ngày 9 tháng 12 năm 2002.
2. 王心君, 2012, 新世纪王安忆小说的现代忧思与表述, *安徽文学*, 第 5 期.
3. Đài Phát thanh Quốc tế Trung Quốc (CRI), 2010, *Nhà văn vương An Úc viết về câu chuyện bi hoạn ly hợp đằng sau hình ảnh phồn vinh của Thượng Hải*, <http://vietnamese.cri.cn/561/2010/10/14/1s146576.htm>, truy cập ngày 2/10/2018.
4. Nhã Nam, 2010, *Giới thiệu sách Trường hận ca – Vương An Úc* <http://nhanam.com.vn/sach/774/truong-han-ca-giai-thuong-mao-thuan-2000>, truy cập ngày 12/09/2018
5. Đoàn Thị Canh, (2008): *Nghệ thuật xây dựng bi kịch lãng quên trong “Trường hận ca”* (phần 2) <https://giaitri.vnexpress.net/tin-tuc/sach/lang-van/nghe-thuat-xay-dung-bi-kich-lang-quen-trong-truong-han-ca-phan-2-1972738.html>, truy cập ngày 12/09/2018.
6. Khánh Phương, *Nghệ thuật xây dựng tiểu thuyết của Vương An Úc*, <http://www.tienve.org/home/literature/viewLiterature.do?action=vicwArtwork&artworkId=8861>, truy cập ngày 2/12/2018.
7. Thanhbt, 2014, *Trường hận ca Vương An Úc*, <http://tvc-4u.org/threads/truong-han-ca-vuong-an-uc.13388/> truy cập ngày 2/12/2018.